

Özet

Tarih boyunca farklı coğrafyalardan ve kültürlerden insanlar; buldukları ülkelerde baskıya uğradıklarında, can güvenlikleri tehlikeye girdiğinde ya da özgürlükleri ellerinden alındığında kurtuluşu Türk topraklarına sığınmakta bulmuşlardır. Türk milleti ise tarih boyunca bu insanlara kapılarını kapatmamış; dil, din, ırk ya da sosyal statü ayrımı yapmaksızın onları bağrına basmıştır.

Onlara sunulan bu sıcak ilgi, insani yaklaşım ve misafirperverlik, sığınanların hafızasında derin izler bırakmıştır. Bu kişilerden bazıları zamanla Türk toplumunun bir parçası hâline gelmiş, bu topraklarda üretmiş, katkı sağlamış ve adeta bizden biri olmuştur. Ülkelerine geri dönenler ise Türk topraklarında gördükleri bu samimi ve koruyucu yaklaşımı hayatları boyunca unutmamışlardır.

Bu tarihsel gerçekliğin ve örneklerin daha fazla anlatılması, yazılması ve gelecek nesillere aktarılması için bir müze kurulması büyük önem taşımaktadır.

“Tanrı misafiri” anlayışı, tarih boyunca Türk toplumunun davranışlarına yön vermiş ve zor durumda olan insanlar için bu toprakları güvenli bir liman hâline getirmiştir. Türklerin tarih boyunca sergilediği bu kapsayıcı ve koruyucu tutum, sadece geçmişin bir mirası değil, aynı zamanda insanlık adına önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Tarih Boyunca Türk Topraklarına Sığınanlar

Ender ARAT - E. Büyükelçi

Tarih boyunca Türk topraklarına sığınanlar arasında cumhurbaşkanları, krallar, başbakanlar, bakanlar, komutanlar, özgürlük kahramanları, subaylar, bilim adamları, profesörler, yazarlar, artistler, müzisyenler ve en çok da çok mazlum insanlar vardır. Buldukları ülkelerde sıkıntıya düştükleri vakit kurtuluşu Türklere sığınmakta bulmuşlardır. Türkler de bunları dillerine, dinlerine ve ırklarına bakmadan kucaklamıştır. Örneğin 1917 Bolşevik İhtilali sonrasında Kızıl Ordu’dan kaçan ve sayıları 240 bini bulan Beyaz Ruslar İstanbul’a gelmişlerdir. O sırada işgal altında bulunan İstanbul, Balkanlardan gelen Türk göçmenleriyle dolmuş, bu kadar sıkıntılı bir zamanda onlara kol kanat gerilmiştir. Bu da Türk insanının gönlü zenginliğiyle açıklanabilir.

Bu konuyla ilgilenmemin nedeni bir tesadüfle olmuştur. 1998 yılında Macaristan’a Budapeşte’ye büyükelçi atandığımda Cumhurbaşkanı Árpád Göncz’e güven mektubumu sunduktan sonra ülkenin diplomatik teamülleri doğrultusunda meçhul asker anıtını ziyaret etmiş ve çelenk bırakmışım.

Kahramanlar Meydanı’nda meçhul asker anıtı vardır. Meydan, yarım ay şeklindedir ve 14 tane Macar kahramanın heykeliyle çevrelenmiştir. Buradaki son üç kahramandan bahsetmekte fayda vardır.

Birincisi, İmre Tökeli’dir. 1691 senesinde Macar bağımsızlığı için Habsburg İmparatorluğu’na karşı ayaklanmıştır. Bir iki muharebeyi kazanmış ve o sırada Osmanlı bu fırsatı değerlendirmiş ve İmre Tökeli’yi Orta Macaristan Kralı ilan etmiştir. İmre Tökeli, mührünü şu şekilde kullanmıştır: “Muin’i Âli Osman’ın itaat etmekteyim emrine, Orta Macaristan kralyım, lakabın Tököli İmre”1697 yılında İmre Tökeli, Habsburg Ordusu’nun baskılarına dayanamamış, Osmanlı’ya gelmiş ve Padişah, onu İzmit’e yerleştirmiştir. İmre Tökeli, burada yaşamış ve yine burada vefat etmiştir.

İkincisi Ferenc Rakoczi’dir. Macar bağımsızlık hareketinin önderlerinden Ferenc Rakoczi, İmre Tökeli gibi 1705 yılında ayaklanmış, fakat direnememiş, bunun sonucunda yandaşları, askerleri ve komutanlarıyla beraber Polonya’ya iltica etmiştir. Oradan Fransa’ya geçmiş, ancak Fransa Kralı, Habsburg İmparatorluğu’nun baskısı nedeniyle bunları kabul edememiştir. Padişah, 1715 senesinde üç Kalyon sınıfı gemi göndermiş, Marsilya’dan onları alıp ülkeye getirmiş ve Tekirdağ’a yerleştirmiştir. Bunlar, 1732 yılına kadar Tekirdağ’da yaşamış ve orada vefat etmişlerdir.

Üçüncü kahraman Kossuth Lajos’tur. 1848 ihtilali ve Macar özgürlük mücadelesi döneminde Kossuth Lajos, Macaristan için başbakanlık da yapmıştır, fakat mücadelede kaybetmiştir. Askerleri ve komutanlarıyla beraber o da Vidin’e gelmiş ve oradan da İstanbul’a getirilmişlerdir. 1848 senesinde Osmanlı İmparatorluğu eskisi gibi kudretli olmadığından onu İstanbul’da muhafaza edememişler ve Kütahya’ya göndermişlerdir. Kütahya’da bir buçuk yıl yaşamıştır.

Konuyla ilgili Macar tarihçi András Gerő, bu ismin Macarlar için çok önemli olduğunu, Macar şehirlerin, kasabaların, köylerin, en geniş cadde ve bulvarların Kossuth Lajos’un adını taşıdığını belirtmiştir. Paralarının hepsinde Kossuth Lajos’un resminin olduğunu söyleyen András Gerő, örnek olarak Türkler için Atatürk neyse ise Macarlar için Kossuth’un aynı önemi taşıdığını belirtmiştir.

Macaristan’da parlamento binasının önünde iki tane heykel vardır: Sağda Ferenc Rakoczi ve solda Kossuth Lajos. Birisinin mezarı Tekirdağ’da, bir diğeri de Kütahya’dadır. Buraların

11 Mart 2026

hiçbirisinde bir tane Macar yaşamamasına rağmen onlar için çok önemli yerlerdir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında binlerce Macar kalkıp ülkemize gelmiştir. Günümüzde Feriköy Katolik Kilisesi mezarlığında yatan birçok Macar vardır. O dönemde Alman Ordusu Macaristan'a girince Macaristan Başbakanı Miklós Kállay da eşiyile beraber Türk Büyükelçiliği'ne sığınmışlardır. Başbakan burada üç ay kalmış, baskılar sonucunda teslim olmuş, karısı ise kalmaya devam etmiştir. O dönemde büyükelçiliğimize sığınan başka Yahudi aileler de olmuştur.

Bulunduğu ülkede zorda kaldığında, bir problemle karşılaştığında, baskı görünce, soykırıma uğradığında Türkiye'ye sığınan çok sayıda büyük isim olmuştur.

Tarihte 1492 yılında Engizisyon'dan kaçan Yahudiler anlatılmaktadır. Oysa Yahudilerin Türkiye'ye, yani Türk topraklarına ilk gelişleri daha öncedir. 1326 senesinde Sultan Orhan, Bursa'yı almış, burada hakimiyet kurmuş ve onun üzerine Konstantinopolis'te zulüm gören Yahudiler kalkıp Bursa'ya gelmişler ve burada Hayim Sinagogu'nu kurmuşlardır.

1363 yılında 1. Murat, Edirne'yi almış ve Selanik'teki Yahudiler kalkıp buraya gelmişlerdir. Daha sonra Macaristan'dan 1376 yılında kovulan Yahudiler kalkıp yine Osmanlı topraklarına gelmişlerdir. Sicilya'dan kovulan Yahudileri 1394 yılında Edirne'de Padişah kabul etmiş ve Dubrovnik'e yerleştirmiştir. 1420 yılında Selanik'i alıncı Edirne'deki Yahudiler Selanik'e gitmişlerdir.

Atatürk döneminde de Nazilerden kaçan profesörlere kucak açılmış ve ülkeye getirilmiştir. Konuyla ilgili kaleme alınan Faruk Şen'in "Ay Yıldız Altında Sürgün" adlı kitabında 600 profesörden bahsedilmektedir. "Türlere Güvendiler, Tarih Boyunca Türk Topraklarına Sığınanlar" kitabında tespit ettiğim üzere 1100 kişiyi bulan bir liste söz konusudur. Fakat bunların hepsi profesör değildir. Avram Galanti'nin "Türlere ve Yahudiler" adlı kitabında 2102 profesörden veya bilim adamından bahsedilmektedir. İşin acı tarafı ise bu gerçeğin son 20-25 yıldır Almanya'daki bazı kesimler tarafından çarpıtılması ve farklı şekilde anlatılmasıdır. Bu akımın başını da Hamburg Üniversitesi çekmektedir.

31 Ekim-1 Kasım 2012 tarihlerinde İstanbul'daki Goethe Enstitüsü, Avusturya Kültür Forumu ve Boğaziçi Üniversitesi'ne bağlı olan Atatürk Enstitüsü işbirliğinde düzenlenen bir konferansa katılan Göring-Karstadt'ın bu düşüncelerine cevap olarak Emekli Büyükelçi Nuri Yıldırım, "Bu profesörleri kurtarmak için Almanların Türlere ihtiyacı vardı" diyerek itiraz etmiş ve gerçekleri apaçık dile getirmiştir.

Türk topraklarına sığınanlarla ilgili örneklerden biri de İmam Humeyni'dir. İran'dan kaçan Humeyni, önce Irak'a götürülmüş, ardından Türkiye'ye getirilmiş ve Bursa'da 3 ay kalmıştır. Başka bir örnekte, 19. yüzyılda Cezayir'de Emir Abdülkadir yakalanmış, Fransa'ya götürülmüş, Osmanlı Padişahı devreye girmiştir. Emir Abdülkadir, beraberindeki 40 kişiyle beraber ülkemize getirilmiş ve Bursa'ya yerleştirilmişlerdir.

Bunun dışında Tunuslu, Britanyalı, Katalanlı ve Tamil gerillaları gibi örnekler de vardır. Bir başka örnek olan Ezidiler, yaşadıkları coğrafyada halkın tepkisini çekmiş, dine inanmadıkları ve puta taptikları için köyleri yakılmış ve Suriye'ye kaçmış, oradan da kovulan Ezidiler, canlarını kurtarmak için Türkiye'ye gelmişlerdir.

Halep'te Türlere evlenen Suriyeli profesörler, mühendisler ve doktorlar da çocuklarını iyi eğitim almaları için İstanbul'a, Ankara'ya göndermektedir. Bu çocuklar, teknik üniversitelerde, tıp fakültelerinde, ziraat fakültelerinde ve mühendislik okullarında okumaktadırlar. Hatta, Suriye'de Hafız Esad zamanında, 1987 yılında Ruslar tarafından uzaya gönderilen Albay Muhammed Ahmed Faris, rejime karşı gelmesinin ardından İstanbul'a kaçmış ve Fatih'te yaşamıştır.

Sonuç

Osmanlı İmparatorluğu zamanında üç kıtaya egemen bir imparatorluğun verdiği güven nedeniyle rahat gelmişler ve kabul edilmişlerdir. Türkiye Cumhuriyeti döneminde de bu gelenler kucaklanmışlardır. Türk insanının bu gönül zenginliğini anlatabilmek adına öncelikle 2006 yılında Dışişleri Bakanlığı'nda bir sergi düzenlenmiştir. 60 panoluk bir sergide bütün bunlar sergilenmiştir. Sergi, Dışişleri Bakanlığı'nın sanat galerisinde açılmış, Ankara'daki bütün büyükelçiler etkinliğe gelmiş ve kendi tarihlerinden isimleri bizzat görmüşlerdir. Aynı şekilde Eskişehir'de sergi açılmış, yine İstanbul'da Medeniyetler İttifakı'nın birinci forumu esnasında sergi düzenlenmiş, 60 ülkenin Dışişleri Bakanı ve 2 Başbakan bu sergiyi görmüş, bunun üzerine sergi dünyaya açılmıştır. Ardından Amerika'da Memphis Festivali sırasında, Los Angeles'ta ve New York'ta da açılmıştır. Devamında birçok ülkede ve şehirde bu sergi açılmıştır. Bu konuda yazdığım "Türlere Güvendiler: Tarih Boyunca Türk Topraklarına Sığınanlar" adlı kitabım ise 2016 yılında yayımlanmış ve bugüne kadar üç baskı yapmıştır. Burada ulaşılması arzulanan temel amaç; kitap yazmak, konferans vermek ve sergi açmak değil, bu konunun bir müzede ölümsüz hale getirilmesidir.

11 Mart 2026**Yazar Hakkında*****Ender ARAT - E. Büyükelçi***

Büyükelçi Ender Arat, Galatasaray Lisesi ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. 1973 yılında Dışişleri Bakanlığına girmiş ve Halep Başkonsolosluğu, Buenos Aires Büyükelçiliği, Brüksel’de AB Daimî Temsilciliği, Bonn Büyükelçiliği ve Büyükelçiliği açmak üzere Kışinev’de çalışmıştır. Müteakiben Cumhurbaşkanı Özel Kalem Müdürü (1996-1998), Budapeşte Büyükelçisi (1998-2002), Başbakan’ın Dışişleri Başdanışmanı (2002-2004), Dışişleri Bakanlığında Ekonomi ve Kültür İşlerinden sorumlu Müsteşar Yardımcısı (2004-2006) ve Madrid Büyükelçisi olarak görev yapmıştır. 15 Haziran 2011’de emekli olan Arat, 2013 Aralık ayından beri Türk-Rus Toplumsal Forumu’nun Genel Sekreterliğini yapmaktadır.

Arjantin’in “Liyakat”, Macaristan’ın “Yüksek Liyakat”, Avrupa’yı Teşvik İspanyol Grubu’nun “Altın Haç” madalyası ve Moldova/Gagauziya Özerk Yönetimi’nin üstün hizmet madalyası sahibidir.

Macaristan’daki Türk varlığına ilişkin “Török Macaristan”, Osmanlı-Türkiye Cumhuriyeti topraklarına sığınan kişi ve toplumların hikayelerini araştırarak derlediği bilgi ve belgeleri içeren “Türlere Güvendiler: Tarih Boyunca Türk Topraklarına Sığınanlar”, “Moldova-Gagauziya Anıları” ve “Türkiye-Macaristan, Büyükelçiden Anılar” adlı kitapların yazarıdır. Fransızca, İngilizce ve İspanyolca bilmektedir.

Türk Diploması Tarihi - II

Her ne kadar kavram olarak yakın dönemde kullanılmaya başlanmış olsa da diploması tarihin her devrinde toplumlar ve devletler arasında sorunların çözümünde önemli rol oynamış ve diplomasının yetersiz kaldığı durumlarda savaşlar sorunların temel çözüm mekanizması haline gelmiştir. Ulus devlet yapısının yaygınlaşması ve uluslararası ilişkilerde ulus devletlerin temel aktör olmasından sonra ise diploması uluslararası ilişkilerin düzenlenmesinde temel unsur haline gelmiştir.

Devletler arasındaki sorunların çözümünde karar vericilere temel verileri ortaya koyan diplomatlar çok önemli bir rol oynamaktadırlar. Uluslararası ilişkilere yönelik konularda ve sorunların çözülmesinde kamuoyuna yansıyanlar kadar kamuoyuna yansımayan bir çok gelişmede diplomatların önemli etkileri olmuş hatta son dakikada diplomatlar tarafından ortaya konulan öneriler ile savaşlar bile önlenmiştir. Fakat bunların bir kısmı hatıratlarda yer alırken, önemli bir kısmı sürece damga vuran isimler ile birlikte yok olup gitmektedir.

Kapadokya Üniversitesi (KÜN) ve Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) iş birliğinde yürütülen Türk Diploması Tarihi projesi ile Türk Diploması tarihine ışık tutulması hedeflenmektedir. Başta Dışişleri Bakanlığı olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşlarda görev yapmış emekli diplomatlar, askeri personel ve devlet adamlarının konuk olarak katıldığı programlarda, Türk Dış politikasının karar süreci, geçmişte alınmış önemli kararların arkasında yatan gerçekler, uluslararası gelişmelerin basına yansımamış bölümleri gibi konuların ele alınması ve Türk Diploması Tarihi konusundaki önemli konularda tarihe not düşülmesi amaçlanmaktadır.

Proje hakkında detaylı bilgiye;
<https://commonhorizon.kapadokya.edu.tr/> adresinden ulaşabilirsiniz.

11 Mart 2026

Prof. Dr. Hasan Ali KARASAR

Prof. Dr. Hasan Ali Karasar halen Kapadokya Üniversitesi rektörü ve Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünün öğretim üyesidir. Daha önce Atılım Üniversitesi (2013-2017) ve Bilkent Üniversitesi (2003-2013) Uluslararası İlişkiler Bölümlerinde çalışmış, Merkezi Asya ve Avrasya ağırlıklı dersler vermiştir. Kuruluşundan itibaren Bilkent Rusya Araştırmaları Merkezi Genel Sekreterliğini yapmıştır. (2005-2013) Ayrıca Ankara merkezli düşünce kuruluşu Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin Orta Asya masası başkanlığını yürütmüştür. (2003-2005) 1996 yılından bu yana düzenli olarak AGİT seçim misyonları çerçevesinde Avrasya'da demokratikleşme ve seçim süreçlerini takip etmiştir. Avrasya ve Merkezi Asya tarihi, politikaları konularında başta Türkiye olmak üzere, Rusya Federasyonu, Kazakistan, Özbekistan, Macaristan, Japonya ve ABD'de arşiv çalışmalarında bulunmuştur. 1990'lı yılların başından itibaren çalışmalarını Merkezi Asya'nın tarihi, siyaseti, etnik ve dini meseleleri konuları ve Türk-Rus ilişkileri ekseninde sürdüren Karasar, Central Asian Survey, Europe Asia Studies ve Cornucopia gibi çeşitli dergilerde araştırmalarını yayınlamıştır. Eski Sovyet Merkezi Asya'sı, Kafkasya ve İdil-Ural bölgelerinde saha tecrübeleri bulunan Karasar, İngilizce ve Rusça bilmektedir.

Prof. Dr. Mehmet Seyfettin EROL

Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden 1993'de mezun oldu. Boğaziçi Üniversitesi'nde 1995'de Yüksek Lisans çalışmasını tamamlayan Erol, 2005 yılında Ankara Üniversitesi'nde yaptı. 2009'da "Uluslararası İlişkiler" alanında doçent ve 2014 yılında da Profesörlük unvanlarını aldı.

Uzmanlık alanları, "Jeopolitik", "Kriz Yönetimi", "Güvenlik", "Türk Dış Politikası" ve "Türk Dünyası" olan Prof. Erol'un, bu konularda çok sayıda bilimsel makalesi ve kitabı bulunmaktadır.

Avrasya Dosyası, Karadeniz Araştırmaları, Gazi Akademik Bakış, Bölgesel Araştırmalar Dergisi, Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları dergileri editörlükleri ile TRT, Kanal A ve BBN Türk'te radyo-televizyon programları yapan, Türkiye'nin önde gelen dergi ve gazetelerinde köşe yazarlığı yapan-görüşleri yayımlanan Prof. Erol, bu çalışmalarından dolayı 2007'de Türk Dünyası Yazarlar ve Sanatçılar Vakfı (TÜRKSAV) "Türk Dünyası Hizmet Ödülü", 2015'de Türkiye Yazarlar Birliği (TYB) "Basın-Fikir Ödülü" başta olmak üzere çok sayıda ödüle layık görülmüştür.

Ufuk, Ankara ve Gazi Üniversitelerinde dersler veren Prof. Erol, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesi olarak akademik çalışma-

larını devam ettirmektedir. Türkiye'nin önde gelen düşünce merkezlerinde (ASAM, SDE, GSAM, USGAM) uzman ve kurucu başkan olarak görevler üstlenen Prof. Erol, 2016'dan bu yana Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Kurucu Başkanı olarak bu alandaki faaliyetlerini devam ettirmektedir.

Prof.Dr. Şafak OĞUZ

2019 yılında Doçentlik ve 2024 yılında Profesör unvanını alan Prof.Dr. Şafak OĞUZ, Türk Silahlı Kuvvetleri'ndeki (TSK) 23 yıllık hizmetinden sonra 2021 yılında emekli olmuştur. Görevi esnasında Birleşmiş Milletler (BM) ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) bünyesinde de çalışan OĞUZ, Kitle İmha Silahları, Terörizm, Uluslararası Güvenlik, Uluslararası Örgütler ve Barış ve Çatışma Çalışmaları konularında çalışmalar yapmaktadır. Prof.Dr. Şafak OĞUZ, halen İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. İyi derece İngilizce ve Almanca bilmektedir.